

„Edinost“

izhaja dvakrat na dan, razen nedelj in praznikov, zjutraj in zvečer ob 7. uri. O ponedeljkih in po praznikih izhaja ob 9. uri zjutraj.

Naročnina znaša:

Obe izdaji na leto gl. 21.—
Za samo večerno izdajo 12.—
Za pol leta, četrt leta in na mesec razmerno.

Naročnino je plačevati naprej. Na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Na drobno se prodajajo v Trstu zjutranje številke po 3 nvč. večerne številke po 4 nvč.; ponedeljske zjutranje številke po 2 nvč. Izven Trsta po 1 nvč. več.

EDINOST

(Večerno izdanje.)

GLASILO POLITIČNEGA DRUŠTVA „EDINOST“ ZA PRIMORSKO.

Telefon št. 870.

4 nvč.

V edinosti je moč!

Oglasi

se računajo po vrstah v petitu. Za večkratno naročilo s primernim popustom. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravnništvo. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst.

Uredništvo in tiskarna se nahajata v ulici Carintia št. 12. Upravnništvo, odpravnništvo in sprejemanje inseratov v ulici Molin piccolo št. 3, II. nadst.

Izdajatelj in odgovorni urednik Fran Godnik.

Lastnik konsorcij lista „Edinosti“.

Natisnila tiskarna konsorcija lista „Edinost“ v Trstu.

Brzjavna in telefonična poročila.

(Novejše vesti.)

Budimpešta 3. Koncem današnje seje je finančni minister dr. Lukacs predložil poročilo, tiče se vladinih odredb glede posameznih zakonskih načrtov, ki do konca 1. 1898. niso mogli postati zakonom. Vsled tega je vlada izdala odredbe glede proračuna in sploh vseh drugih državnih dohodkov in izdatkov, nadalje določbe glede uravnave za nekatere stvari, ki se tičejo carine in trgovine. Glede davka na sladkor je minister naznanil lastnikom tovarna, da znaša davek na sladkor za 1. 1899. enajst goldinarjev in da morajo tvorničarji od 1. januarja 1899 naprej še doplačati po dva goldinarja od meterskega stota. Določitev glede skupnih izdatkov se je uravnala s Najvišim ročnim pismom. Nadalje je odredila vlada glede podaljšanja finančne pogodbe z Hrvatsko in Slavonijo, ter glede nadaljnjega delovanja državnega računskega dvora.

Budimpešta 3. Tudi danes je mnogo strank plačalo svoje zaostanke na davkih, čemer so mnogi plačali davek za vse leto, tako, da se je tega dne vplačalo več davkov, nego istega dne v minoletem letu.

Budimpešta 3. (Zbornica poslancev.) Današnja seja je bila pozneje, nego navadno, ker so se poslanci, pričakovaje, kako se konča dvoboj med baronom Banffy-jem in poslancem Horansky-jem burno pogovarjali na hodnikih.

Poslanec Polonyi je izjavil, da ročno pismo ni tako kakor ga zahteva zakon in je predlagal, naj se isto ne vzame na znanje. O tem se je otvorila razprava.

Poslanci Apponyi, Holló in Molnar so podpirali predlog Polonyi-ja. Finančni minister dr. Lukacs je izjavil, da akoravno bi mu bilo lahko ovreči prigovore glede zakonitosti ročnega pisma, vendar stoji vlada na stališču, da se tako dolgo ne spusti v nikake meritoriske razprave, dokler ni voljen novi predsednik.

Razprava se bode nadaljevala jutri.

Madrid 3. General Rios brzjavlja iz Manile, da so bili Španci napadeni na Balabacu. Moški so posekani vsi, za ženske se zahteva odkupnina.

Pariz 3. Vestem, da se baje odpokliče angleški poslanik Mouson, se oporeka.

London 3. Druga izdaja lista »Morning-Post« poroča iz Hongkonga z dne 2. t. m.: Od gornjega Yang-Tze-Kianga prihajajo vznemirljiva poročila. V pokrajinah Se-Tšuan, Hu-Nan in Hou-Pe se širijo nemiri. Cesarica-vdova omejuje moč podkraljev. Cesarke čete, katere so bile odposlane, da užugajo ustaše, so pobegnile pred sovražnikom. Armade podkraljev so se pomnožile za 3000 mož.

Kaneja 3. Kristijani v Apokaroni so izročili puške. Narodni zbor se skliče pozneje, nego se je mislilo s kraja.

Dieppe 3. Poštni parnik »Angero« je o polnoči vrglo ob notranje gradnje v pristanišču, da se je razbil. Kapitan in 14 mož so se komaj rešili v skrajni del pristanišča, eden je umrl vsled prevelike upehanosti, štirje so utonili v prostoru za stroje.

Deželni zbor tržaški

je imel včeraj svojo drugo in — zadnjo sejo. Ob 7¹/₄ zvečer je deželni glavar dr. Dompieri otvoril sejo. Prisotnih je bilo 42 poslancev. Vlado je zastopal namestništveni tajnik pl. Jettmar.

Ko se je prečital in odobril zapisnik zadnje seje, prešli so na dnevni red. Brez debate sta se sprejela račun deželnega šolskega zaloga za 1897, račun zaklada zemljiške odveze za 1897 in se je odobril proračun deželnega šolskega zaloga za 1899. Istotako je odobril deželni zbor posojilo 24.000.000 kron, predlagan in sprejet v mestnem zboru v seji dne 28. septembra 1898.

Slednjič se je sprejel zakon o občinskem obdačenju žganih pijač.

Na to se je oglašil poslanec Piccoli, da utemelji resolucijo glede varstva narodnih prav. Uvodom je omenil, da je postala dogma vlade samo število, zbok česar da vlada zapostavlja Italijane narodom, s katerimi oni nimajo skupnega ne jezika, ne civilizacije, ne tradicij, ne idej (Aha!), tako, da je postal njih položaj popolnoma neznošen (!). — Nadalje je pravil, da vsi njih protesti se zgubljajo le po ministerijalnih arhivih ter da jih vlada prezira, kakor da bi ne imela nobenih dolžnostij do njih.

Nadaljeval je, da jih vlada ovira v vseh njih ekonomičnih in političnih početjih, samo da ustreza gruči agitatorjev onega plemena, ki imponuje vladi se svojim prevladjem, in o katerem se more reči, da more, kar hoče. Avtonomija te občine da je postala le prikazen brez telesa. Politična oblast da odloča ne gledé na njih neovržno kompetenco, oporeka da se jim pravica za sodbo (proti kateri ni apelacije), je-li je kdo vreden sedeti mej njimi.

Toda, ne glede na vsako škodo in krivico na gospodarstvenem in političnem polju, da so neizrečeno velika in brezštevilna dejanja pristranosti in krivičnosti na narodnem polju.

Odklonila se nam je — je nadaljeval govornik — zahteva po italijanskem vseučilišču in učiteljsku, zato se nam pa vsiljujejo nemške šole, dvojezični zavodi, ki niso opravičeni, ne po potrebi ne po številu. Na sodiščih se oskrunja naš jezik, odpravljajo se državni funkcionarji, ki sicer niso vsi naši prijatelji, ampak le vsled tega, ker so trn v oči slovanskim agitatorjem in ker se ne klanjajo neznošnim željam istih.

Mirno se prenaša fanatizem enega dela duhovništva, nepokornega celó cerkvenemu glavarju, ki se poraja povsod; v cerkvi se slovanskimi propovedmi in novo (!) liturgijo, v šoli in na volitvah, v škofjskem konviktu v Trstu, v slovanskem semenišču v Gorici.

Poslednjič pa kakor najnovejša krivica namerjano osnutje hrvatskega gimnazija v Pazinu, katerega hočejo vsiliti italijanskemu Pazinu.

To ni samo žaljenje narodnega čutstva dežele, nepotrebna provokacija in neopravičeno kaljenje miru, ampak kršenje zakona samega, ker gimnaziji se imajo snovati le v jeziku prebivalstva, kateremu je zavod namenjen. Kršena je ministerska naredba od 9. decembra 1854, po kateri mora biti pouk v gimnazijah v onem jeziku, ki je prikladen in pristopen učencem, da se vsled tega olajšuje pouk.

Vlada naj ne pozabi, da previdnost in pravica, ta dva stebra držav, jo morata prepričati, da mora upoštevati naše interese in pravice.

Zato je predlagal govornik resolucijo, ki izraza protest proti osnutju hrvatskega gimnazija v Pazinu in proti pristranosti in krivičnosti vlade napram avstrijskim Italijanom, in ki zahteva: naj se upoštevajo njih gospodarstvene, politične in avtonomne pravice, naj se spoštuje njih avtonomija in italijanski značaj dežele (!) šol. sodišč, upravnih uradov in cerkva; naj se jim dovoli italijanska vseučilišča in učiteljske in naj se pripoznajo studije izvršene in diplome, pridobljene na vsučiliščih italijanskega kraljestva.

Deželnemu odboru se nalaga, naj razpravi resolucijo cesarski vladi in parlamentu.

O tej resoluciji se je oglašil poslanec Spadoni, ki je izustil govor, poln lepo doneših fraz, a zajedno tako strasten in brezobzira, kakor morda še nismo čuli v tej zbornici. Spadoni se je pokazal pravega in vrednega italijanskega vstojnika nemškega Wolfa.

Brezobzirno je pozival Italijo, naj obrne pogled svoj na vzhodna vrata Italije, kjer živi sorodno jim pleme. Iredentistiška ost tega govora je bila tako očitna, da se je vladni zastopnik oglašil že meji govorom za besedo. Zaključuje je vskliknil govornik gorostasno hinavščino: Ave patria, morituri te salutant!

Oba govora, posebno pa Spadonijevega je spremljala galerija kričanjem in vskliki, ki so pričali o skrajni vzruženosti in ekstazi, trajajoči sem in tje po več minut.

Na govor Piccolija ne bomo reagovali, ker ni bil originalen ni na enem mestu, in bi morali le ponavljati, kar smo povdarjali ne vemo že kolikokrat. Govor Spadonija pa je bil tako nečuvčen, toliko iz našega slovanskega kakor avstrijskega stališča, da bomo morali podrobneje govoriti o njem.

Zadobivši vladni zastopnik besedo, protestiral je proti predbacivanjem nasproti vladi glede pristranosti. Če je vlada dovolila Slovanom gimnazij, je to storila, ker imajo isti pravico do njega. In ker imajo Italijani laški gimnazij v Kopru, imajo Slovani, ki štejejo v Istri 180.000 duš, tudi pravico do enega v svojem jeziku. Obžaloval je nadalje, da so se navajali argumenti, ki ne odgovarjajo resnici in da je Spadoni označil osnutje hrvatskega gimnazija v Pazinu s »statvino« na škodo italijanske narodne posesti. Istotako je obžaloval vsklik galerije »Doli z vlado!«, kateri izraz mora zavrniti najodločneje.

Ker je bil nemir in vrišč postal uprav gorostasen, prosil je predsednika, naj vzdruže mir.

Naposled je izjavil, da odklanja resolucijo proti vladi, ki postopa z vso nepristranostjo.

Ker je galerija tulila in vrisčala neprenehoma, dal jo je predsednik sprazniti, kar se je godilo le počasi in meš raznimi nečuvčeni vskliki in pevanjem talijanskih pesmi. (Zvršetak prih.)

Kje si zarja boljših dnij?

(Dopis.)

II.

Bistvo tega programa pa je vzgoja našega naroda. Skrajni čas je napočil, da postane tudi on

smoter: delovati za narod, skrbeti za pobožanje njegovega stanja in položaja, povspeti ga na ono stopinjo omike in prosvete, ki ga vsposobi za uspešni nadaljni boj zoper vse nasprotnike njegove, ki ga prezirajo in mu odrekajo vsako mesto v vrstah prosvitljenih modernih narodov. Pride pač dan, ki — to upajmo — odpre oči tudi najkrutejšim našim sovragom, da spoznajo in izprevidijo visoko vrednost slovenskega naroda. Toda nil sine labore! Treba nam torej obilega in navdušenega dela; zatorej »čujmo in delujmo!«
Vo-Ko.

Na Dunaju, 27. dec. 1898.

DOPISI.

Is Tomaja, 2. decembra 1898. (Izv. dop.) Bog z Vami, g. urednik, tudi v novem letu 1899! Saj se Vam bode tudi v tem letu boriti neizprosnimi sovragi naroda našega! Vsevečni naj Vas krepi na trnjevem potu, da se nam enkrat uresniči Vašega lista geslo: »V edinosti je moč«.

Potem nam bode še le pot odprta, potem bomo še le mogli zahtevati svoje pravice, teptane od sovragov!

Ko Vam že pišem ta novoletni pozdrav, naj vam tudi sporočim nekaj iz našega Tomaja, saj že zdavno nisem čital nikake stvari iz teh krajev. O letini Vam ne morem dosti pisati, kajti bilo je je malo. Pridelek na vinu je bil deloma dober, deloma neznaten. Kar pa je terana, to Vam je kapljica, da že od leta 1892. nismo imeli take.

No, pustimo letino! Vabimo Vas pa prijateljski, da se pridete sami prepričati o dobroti njeni. Saj veste že od družih prilik, kako dobrodošel gost ste nam bili vsikdar. Mislím, da ne bi škodovalo tudi Vašim člankom, ako bi seli za par uric za našo mizo. (O hvala, hvala! Ured.)

V minolem letu smo imeli tudi letino druge baže, katere sad nam utegne sčasoma mnogo koristiti. To je naša dekliska šola.

O vrednosti te šole si se lahko prepričal, dragi čitatelj, če si se udeležil božičnice, ki so jo priredile č. šolske sestre dne 24. dec. minulega in 1. januarja tek. leta. Nam Tomajcem je bilo kaj takega do sedaj popolnoma nepoznano.

Čuditi se je le č. sestram, da so po 3 mesečnem pouku dosegle toliko uspeha s temi nežnimi otročiči-dekliskami.

Marsikomu je oko rosilo, ko so deklisce nastopale z igro, deklamacijami i. dr.

Do sreca ganjen je bil pa slednji, ko je z šopkom v roki deklamovala 10-letna dekliska čestitko preč. g. Urbanu vitezu Golmajerju o priliki njegovega odlikovanja z Fran Josipovim redom.

Ne bom Vam podrobneje opisoval točk »božičnice«, ampak toliko pravim, da še le sedaj se nam odpirajo oči, še le sedaj spoznavamo korist take šole, ki je neprecenljive vrednosti za ženski spol.

Govoril bi še marsikaj o šolah, a bojim se zamere. Vendar storim to v kratkem, prosim pa drage čitatelje, da mi ne bodo jemali v zlo, kajti vsakdo ima svoje nazore, a drugim je svobodno, da razmišljajo o njih in jih primerjajo z vsakdanjimi dogodki.

V kratkem bode slavil preč. gospod vitez Golmajer petdesetletnico svojega duhovništva in tedaj se mu pripne tudi več nego zasluženi viteški križec.

Pozdravljeni torej, gospod urednik, v novem letu; o času Vam že sporočim zopet kaj, za danes pa sem se oglasil, da boste vedeli, da se še gibljemo na Krasu.
X.

Politični pregled.

TRST, 4. januarja 1899.

Kaj poreče vlada?! To jim funkcionira mehanizem, da je pravo veselje. Komaj je bila poročena misel o demonstraciji z ustanovitvijo italijanskega gimnazija v Pazinu, že je v listih razpis profesorjskih služeb. Na tem razpisu je podpisan deželni odbor istrski — kar je toliko, kakor da se ima ta gimnazij zasnovati na deželne stroške. Neodpustno, nečuvno je že to, da deželni odbor prireja demonstracije — tudi če ne bi stale ni novčiča — proti dvem tretjinam lastnega prebivalstva. In da je to gola politiška demonstracija, kaže že naglica, s katero postopajo. Tako se menda

ni snoval še noben gimnazij! Danes se je porodila misel in jutri že razpisujejo učiteljska mesta kar za 4 razrede hkratu. Toda ta demonstracija bode stala deželo — torej tudi one, proti katerim je naperjena — težkih tisočev. Pomislímo, da treba preskrbeti poslopje, kabinete, vsa potrebna učna sredstva, zagotoviti učiteljsvu penzije itd., kar vse bode stalo deželo ogromnih žrtev! In pomislímo, da deželo istrsko! Ako pomislímo vse to, se moramo zgražati nad deželnim odborom istrskim. Mej tem ko n. pr. v deželnem zboru češkem pritiskajo na vlado, naj kaj stori za saniranje deželnih finan, mej tem, ko v vseh drugih pokrajinah opozarjajo vlado, da stroški deželnih uprav niso v nikakem razmerju z dohodki, mej tem, ko je razvidno iz statističkih seznamov od leta 1894, da so deželne doklade narasle do take nenaravne višine, da znašajo povprečno $\frac{3}{4}$ vsega drž. direktnega davka: pa nima naš dež. odbor istrski druge skrbi, nego da iz zgolj strankarsko-taktičkih vzrokov išče novih bremen!! A kaj je kraljestvo češko v gospodarskem pogledu in kaj borna mejna grofija istrska?! Gori je bogata dežela s kmetijstvom na najvišji stopinji, z veliko trgovino in industrij; tu doli pa ljudstvo, ki mora krvavim znojem uprav izsiljevati iz neplodne in izsesane zemlje kakov pridelek, ljudstvo, ki nima ni za najnavadnejše potrebe vsakdanjega življenja in ki tu pa tam trpi lakoto v pravem pomenu te besede; tu je dežela zaostala najmanj za 50 let gledé umnega gospodarstva in zanemarjena glede občil tako, da ljudstvo ne more koristno razpečavati niti tega malega, kar ima. V tej deželi, v kateri vlada tolika beda, naj bi sirota ljudstvo plačevalo tisoče za — demonstracije!?

Po vsej pravici smo radovedni, kaj poreče vlada! Vemo, da vlada ne more naravnost prepo-vedati takega početja in tudi ne želimo tega, ker cenimo avtonomijo, Toda radovedni smo, da-li vlada na toli nečuvno početje pojasni stališče laški gospódi vsaj kje drugje, kjer more in sme, da izvedo enkrat signoria, da vsaka stvar ima svoje meje!!! Pred vsem pa smo radovedni, da-li vlada poda sankcijo takemu početju s tem, da se umakne pred demonstracijo deželnega odbora istrskega ter da s tem vzbudi domnevanje, da je res, kar se je šepetalo te dni po Trstu, da se je namreč misel o italijanskem gimnaziju v Pazinu porodila v kaki vladni glavi!

Položaj v dež. zboru goriškem se je zasukal senzacijonelno, toda za nas ne nepričakovano. Mi smo že pred par dnevi — menda prvi med slovenskimi listi — zabeležili slutnjo, da v zadnji hip priskoči Italijanom na pomoč mož, katerega smo mi že davno taksirali po njega pravi vrednosti, o katerem pa je mnogokateri Slovence še vedno imel veliko predobro menenje. Slutnja se je že uresničila: deželni glavar goriški, grof Fran Coronini, je priskočil Italijanom na pomoč s tem, da je odstopil kakor deželni glavar in da je zajedno odložil tudi svoj mandat!! S to šahovno potezo Italijanov in vsikdar pokornega in morda tudi — hvaležnega jim grofa Frana Coroninija se je hipoma spremenilo pozorišče, a glavni in tudi namerjeni efekt je ta, da je odloženo — vsaj za nekaj časa — vprašanje deželnega šolskega zaloga!

Mnogo krivico je že storil grof Fran Coronini goriškim Slovincem, davno je že znano, da je bil ta mož vsikdar na strani Italijanov se svojimi simpatijami in se svojim vplivom na visokih mestih, ali najodloznejši čin je storil sedaj, čin, ki je tako kričeč, da ga morajo čuti in umeti tudi najbolj trda ušesa slovenske zaupljivosti in najjavnosti. Se stališča, s katerega opazujemo mi stvari, bi menili, da Slovenci nimajo vzroka, da bi obžalovali ta korak, kajti sodimo, da je le dobro, ako dogodki sami silijo na konečno rešitev razmer, ki so akutne in nevzdržljive.

Neposredni vidni povod temu koraku deželnega glavarja je bil — kakor čitamo v »Piccolo« — ta, da se mu je včeraj predstavila italijanska deputacija, ki mu je izročila protest občinskega sveta goriškega proti osnovi deželnega šolskega zaloga, in ki je zahtevala od njega izjavo, kako se hoče vesti v deželnem zboru glede na rečeni zakonski načrt, od katerega vedenja bode odvisen vsprejem zakona. Deželni glavar da je bil sprvega nekako rezerviran, potem — spravljen v zadrego

— pa je podal izjavo, da položi čast glavarja in poslanca.

Povdarjamo, da po našem uverjenju je bilo to le navidezni povod, kajti mi smatramo za gotovo stvar, da je bilo že prej dogovorjeno — vse in da se je na komedijah itak že bogato laško življenje pomohilo še za jedno — komedijo.

Čas je bil res, da je grof Fran Coronini enkrat odkril svoje sree in da je stopil iz poluraka, v katerem je toli izbornu služil Italijanom. »Soča« se nadeja, da vlada že najde pot, da dovede svoj predlog do veljave zakona. Seveda je mogoče, ako bode le — hotela! Toda ne pozabimo, da so pota naše vlade neprimeranljiva!

Domače vesti.

Odvetniški izpit je položil minolega torka na tukajšnjem višem deželnem sodišču vrlo dobrim uspehom gospod dr. Ivo Zucco, avskultant na tukajšnjem deželnem deželnem sodišču in odlični istrski rojak. Vrlemu gospodu doktorju in rodoljubo izrekamo najiskreneje čestitke.

To treba zabeležiti, da je v včerajšnji seji deželnega zbora tržaškega zastopnik vlade konstatoval, da galerija neprestano dela škanale ter da konstatuje tudi »Triester Tagblatt«, da so bili vsikliko iste z irredentistiške vrste in da je galerija tudi pela italijanske pesmi!!

Le naj pridejo! Pišejo nam: Ubogi Thun! Sedaj je pa gotovo po Tebi! Dne 15. t. m. pridejo vsi (?) italijanski županje v Trst, da tu napravijo zaroto proti hrvatskemu gimnaziju v Pazinu!

Leta 1895., dne 3. novembra, so se bili tu in res: ugnali so tedanje ministre v kozi rog! Dvojezični nadpisi na Primorskem so se kar s akriili pred besnečimi — župani!

Onega dne se je na našem velikem trgu kričalo: »evviva l' Italia«, kar je pomenilo, vsi slišal na lastna ušesa, toda oni dan je bilo baje vse dovoljeno, ker ni bil nobeden kaznovan za to. Osem dni pozneje smo šli Slovenci istotja, da bi protestovali proti takemu žaljenju države naše. Kričali smo: Živela Avstrija — in sedeli smo nekateri celo po dva meseca!!!

Sedaj pa ne več, kajti osel gre le enkrat na led!
Izsolani.

Nekaj aktuelnega. Iz statistike o srednjih šolah s pravico javnosti, ki jo je sestavilo ministerstvo za nauk in bogočastje, je posneti nastopne številke:

V tem šolskem letu obstoji v Avstriji 196 gimnazijev z 64.653 učenci in 97 realk z 30.437 učenci, kar znaša skupaj 292 srednjih šol z skupnim številom učencev 95.090. Med istimi je 176 popolnih in 20 nepopolnih gimnazijev; 151 jih vzdržuje država, 9 dežele, 10 mesta, 4 škofje, 13 samostani, 2 zakladi in 7 zasebniki. Naučni jezik je na 105 gimnazijih nemški, na 45 češki, na 25 poljski, na 11 utrakvistični, na 4 italijanski, na 2 maloruski in na 4 srbsko-hrvatski. Od 97 realk jih je 72 popolnih, 25 nepopolnih; 64 istih vzdržuje država, 24 dežele, 5 mesta, 1 grško-orijentalni cerkveni fond (Bukovina) in 3 privatne osebe na Dunaju. Naučni jezik je na 62 realkah nemški, na 25 češki, na 6 poljski, na 3 italijanski in na 1 srbsko-hrvatski.

Slovenci imamo torej v srednjem šolstvu jedno veliko — ničlo!

Pevsko društvo »Vesela« bode imelo v nedeljo dne 8. januarja svoj veliki društveni ples, in sicer v veliki, krasno slikani novi dvorani g. Antona Saneina.

Razpored koncertni veseliel, ki jo priredi ženska podružnica sv. Cirila in Metoda v Rojanu na sv. Treh kraljev dan v »Slovanski čitalnici« v Trstu: 1. * * »Rokodeleci« (rudar, dimnikar, lončevce) nastopijo trije dečki v primerni opravi in deklamujejo. 2. A. Förster: »Planinska«, moški zbor, poje društvo »Zarja«. 3. * * »Sirota«, govorita učenki otr. vrta: Perie Marija in Cvetnič Eliza. 4. A. Grbič: »Slovček«, četverglasni ženski zbor, pojejo podružnične in »Zarjine« pevke. 5. Pri-zor: »Mali pijanec«. 6. Laharnar: »Vesela tovaršija«, mešan zbor. 7. Igra: »Oče so rekli, da le.« Vrší se v Ljuboslavovem stanovanji. Pred prvo kakor tudi med raznimi sleecimi točkami udarja tamburaški mešani zbor.

kakor njegovi sosedje deležen vzgoje in sicer vsestranske vzgoje, v političnem, v individualnem, v društvenem ali socialnem, v kulturnem in javnem oziru. Dolge dobe je naš narod v suženstvu, vsi sistemi države Avstrije, kateri je že priklonjeni nad šest stoletij, bili so sovražni razvoju naše narodnosti. Prišla je francoska revolucija, čas osvobođenja narodnostne misli. Valovi mogočnega narodnostnega gibanja razširili so se po vsej Evropi in dvignili tudi naš narod iz globočine njegove narodnostne stopinje.

Vendar ves čas, od 48. leta pa do današnjega dne on ni dosegel svoje prave slobode. Zakaj ne? Ker nimava sebi kalu, neobhodno potrebnih pogojev slobode. Treba je torej zanesi me narod in zaneti me narodom **narodnostno zavednost**, narodno samozavest, gojiti treba v narodu pravo moralo in zavest njegovih pravic do obstanka. Iz teh faktorjev jedino more iziti — seveda ne čez noč — njegova prava sloboda. Narod mora spoznati, da je i on samostalen, da mu ni treba vedno in vedno zavisnim biti od tujih milostij, narod mora se zavesti, da ima tudi on naravno pravo do obstanka, narod mora biti prepričan, da se bojuje za svoje svete pravice, ako se zoperstavlja tujemu navalu, on mora biti prešinjen od svoje lastne vrednosti, in naj mu jo odreka jo vsi njegovi nasprotniki. Le takrat, ko prešini jo narodovo dušo vsa ta čustva, doseči in uživati bode mogel slobodo v pravem in polnem smislu besede.

Pri nas pa vse molči o čustvih. Premalo ali pa nič se ne goji politična vzgoja: niti na mejah slovenskega teritorija ne najdeš najmanjše delavnosti (! Ured.), kaj še le v osrednji slovenske zemlje?!

Zato pa je treba iti na delo, na stražo! Zetek vsega političnega delovanja mora biti narodnostna probuja slovenskega ljudstva. In k temu smotru neobhodno sredstvo je krepko javno menenje, kakor je reprezentuje časnikarstvo povsodi. Naloga političnih listov bodi pred vsem: oživiljanje slovenske ideje med narodom, obramba njegovih opravičenih tirjatev na zunaj.

Gojiti pa se mora s časnikarstvom pravi, zdravi javni duh, nikakor pa strankarstvo, ki samo škoduje, ker po navadi nima prav nič pozitivnega značaja. 21 političnih listov imamo. Koliko so razširjeni med inteligenco našo, ne vemo; ali med prosto ljudstvo, katero bi moralo zajemati ravno iz njih vse svoje uke, vso svojo vzgojo, ni prodrl, razun nekaterih zanemarjenih listov, **ravno radi tega zanemarjenih, ker so namenjeni prostemu ljudstvu, niti jeden**. Čita se pač sem ter tja, ali da bi bil nositelj javnega menjenja med ljudstvom, o tem pač niti govora ni. Vrh tega bi naše numerično razmerje olajšalo vsaki ideji pot me ljudstvo, ker nas je tako malo Slovencev, in še o tej maloštevilnosti svoji nočemo skrbeti jeden olikanejši za blagor slabšega.

Prva točka programa vsake »ljudske« stranke, ki bi si stavila za nalogo vzgojo slovenskega ljudstva, bila bi torej, stopiti s prostim narodom v najožjo dotiko in ga navdušiti za narodnostno idejo, vzbuditi v njem politično zavest.

Istočasno z vzgojo narodne zavesti poprijeti se nam je pouka in to v vseh slojih našega naroda. Tri sloje nahajamo pri nas Slovenceh: olikano, srednjo inteligenco in prosto ljudstvo. Vsaki sloj je potreben svoje kulturne izobrazbe. Čim več stopinjo olike je dosegel posamični sloj, na tem viši kulturni stopini se bode nahajal slov. narod, celotna skupina teh slojev. Skrbeti nam je za naraščaj olikane inteligence, kakoršnje nam pomanjuje očevidno, gojiti se mora olikanje, splošno in strokovno, med našo srednjo inteligenco, in pred vsem je obračati pozornost na domače prosto ljudstvo, ki je glavni steber našega »kmetškega naroda. Vsakdo mi pritrdi, da se nahaja naš prosti narod na otroški stopinji olike. Ne bi bilo težko zasledovati izvore in uzroke te prikazni. Pogosto se čuje v nas tožba, da zoper ljudski razvoj deluje v prvi vrsti takozvana »Kirchliche Verdummungspolitik«. Mnogo je resničnega na tem. Zlasti žalostno je pri dejstvo, da je pri nas vse kretanje prostega ljudstva, naroda sploh, pod-

vrženo neki trajni kontroli duhovniški, ki z lastno sodbo spremlja vso slovensko politiko in jej daje celó smer in pravec*). Na drugi strani pa si predstavljamo slovenskega kmeta, ki dela vse žive svoje dni, ki se ni prav ničesar učil, ki niti sam ne zna brati in pisati, niti sina svojega ne pošlje v šole, ker ga rabi doma na delu. Nihče se ne zmeni zanj, on živi na svojem ubožnem posestvu, dela in umira, ne meneči se za ves drugi svet. Tu tiči korenika slabe kulturne ljudske stopinje. Kmeta treba začeti poučevati, vsiliti mu, če ne gre drugače, veselje po napredku, vzgojiti ga pótom ljudskih šol v razumnega, naprednega moža in ne bo trajalo dolgo, da se on sam kakor tudi narod v obče otrese vsake hegemonije. Podvojiti, potrojiti naše ljudske in ustanovljati kmetijske šole, skrbeti za navdušeni, neodvisni naraščaj učiteljski, bōdi prva skrb prijateljev ljudske omike!

Poleg tega pa se nam je truditi, da zajemamo vedno več inteligence iz prostega naroda, to se pravi, da omogočimo kmetiskim razboritim sinom pot v više šole, kjer se goji naraščaj naše prave inteligence posvetne. Seveda je treba pomagati v tem smislu tudi z materijalnimi sredstvi. Društva, kakor je »ozkosrčni« Radogoj, imela bi lepo nalogo, preprečati, da ne bi se zgubliali mladi ljudje radi materijalnih slabih razmer, in vzgajati slovenskemu narodu pravo, teku sedanjega časa primerno olikano inteligencijo v vseh posvetnih poklicih.

Srednje šole in usoučilišče bili bi važni faktorji za isti smoter; pa vlada menda dobro ve, zakaj nam ne da ne jednih ni drugih in nam ne privoščja prave slovenske, ampak le pristno germansko izobrazbo.

Največe važnosti med nami Slovence pa so gospodarska vprašanja. Z zdravo gospodarsko organizacijo, s temeljito izobrazbo vseh slojev našega naroda v gospodarskih modernih vprašanjih, ustvaril bi se slovenskemu narodu temelj, kateri bi mu dajal in pomogel do prave življenske moči v vseh drugih ozirih. V času sedanjih gospodarskih reform, v času modernega asocijacijskega, zadrugarskega gibanja treba neobhodno, da seznanimo tudi naše ljudstvo s tekom časovnim, z dobrotami, katere nam obeta gospodarska politika. Da bi se v nas ne bilo še prav nič zgodilo v tem oziru, ne moremo trditi, zlasti ko tudi druge, neslovenske dežele, izvzemši Niže-Avstrijsko, stoprav začenjajo z gospodarsko organizacijo. Sliši se se tudi pogosto, da so slovenske dežele tako sila borne, da jim ni pomoči tudi z najbolj spretno gospodarsko politiko. Pa temu ni tako.

V agrarnih razmerah naših vladajo sicer manj vesele razmere. Dežele slovenske niso v prvi vrsti ugodne za poljedelstvo. Na jugu imamo Kras, na severu gorovje, na vzhodu slovenskega ozemlja pa več ali manj hribovje, kjer raste trta in eveté produkeija vina v mali meri. Pravega terena za poljedelstvo torej nimamo nikjer, radi česar pogosto vlada na ugodnejših krajih prehuda koncentracija vrhu vsega v svoji stroki neukega stanu poljedelskega, ki ima za neizogibno posledico ubožstvo posamičnikov. Krasno gozdovje, ki se razširja na slovenskem ozemlju, je večinoma v tujih rokah. Deloma je last fidejkomisov, deloma posest našega nemškega veleposestva, deloma je prišlo v čisto tuje roke, in kar še preostaja, spada v državno ali kako tujo lastnino. V kmetiskih ali domačih rokah se nahaja mali del tega jako plodnega kapitala. Vse te razmere ne dovoljuje slovenskemu kmetu Bog vedi kakoga blagostanja, in bolj nego kje drugje je v nas pereča takozvana »Überschuldungsfrage«. Da naš poljedelec ukljub največi skromnosti, ki vlada v njegovi hiši, ne more živeti ob svojih pridelkih, da si s časom tudi ne more zboljšati svojega položaja in povsoti se do kakoga večjega premoženja, dokazuje nam množica hipotek, ki bremeni skoro na vsakem posestvu. In poleg hipotek procvita v nas personalni kredit, ki se pogosto zlorablja od premožnejših in s podvojeno hitrostjo uničuje nesrečneža, ki se je nadejal, da si opomore žnjim. V zadnjem času so prevzele pri nas Reifeisenove posojilnice razpečanje immobilijarnega in mobilijarnega kredita

*) Ker smo že večkrat precizovali svoje stališče gledé na pravo duhovnika za udeleževanje na javnem življenju, nam ne treba druzega nego, da povdarimo, da smo nepremično zvesti temu stališču. Opomba ured.

in upati je, da se z vestnim amortizacijskim postopanjem reši kriza v marsikaki kmetški hiši.

Bolj nesrečna institucija so v nas konsumna društva, v katerih se mnogo govori in piše. Žalibog so ta društva, kakor so povprečno lahko opazuje, le nesrečen eksperiment, ker se zlorablja vsestransko. Po teh konsumnih društvih se importuje v naše dežele obilo zastarelega blaga, ki se potem razpečava med prostoljudstvo po nizki ceni. Mnogokrat se dogaja, da poslovdje sami neredno in sebično vodijo trgovino. In se mnogo temnih strani bi lahko razkrili na naših konsumnih društvih. Na kakih mestih po deželi, kjer so nastanjeni kaki tujei, recimo kakšni bivši komiji tuje provenijence, ki sistematično izsesavajo ljudstvo, tam so zdravo organizovana društva pač na najlepšem mestu.

Na kaki stopinji stoji v nas obrtni položaj? Tu smo, žalibog, Slovence na jako nizki stopinji, ker naše obrtno gibanje še ni prešinil moderni duh, brez katerega pa ni pomoči. Naše rokodelstvo nikakor ni v čisto slovenskih rokah, domača industrija pač cvete, toda njene izdelke izrabljajo po navadi tuji nasprotniki. Le malo izdelkov naše domače industrije dobiva zaslužen plačilo, večina se prodaja in se prekupuje na škodo izdeljevalcev in v eminentno korist tujih podjetnikov po silno nizkih cenah. Veleobrt pa v nas še niti v povojih ni. Koliko slovenskih tovarn štejemo v sedanjem času? Koliko se produceira v nas? Kake domače izdelke imamo mi Slovence? V vsem in vsakem oziru smo zavezani tukaj na tujo stvar. V nas se importuje vse, vsem našim potrebam zadoščamo s tujim blagom in niti na um nam ne prihaja, da naj bi se to žalostno dejstvo kedaj sploh obrnilo k boljšemu! Kapitala, kapitala nimamo, nimamo, čuješ vedno. Pa to ni resnica, imamo ga in dovolj ga imamo, da pričnemo lahko svojo lastno industrijo na domačih tleh; samo rabiti ga ne znamo, ker sedimo na njem! Glavni uzrok nedostatka naše industrije, ki je pogubonosna za materijani naš položaj, je pomankljaj spekulativnega duha me Slovence. Ali spekulativni dar ni morda prirojeno svojstvo kakor na pr. glasbeni dar, ampak treba si ga vzgojiti s pridnostjo, z vztrajnostjo, s pomočjo potrebnega tehničnega znanja in z malim kapitalom napravi se lahko začetek, ki se razširi s previdnostjo, marljivim vodstvom in neustrašeno spekulacijo kmalu lahko v največe podjetje! Saj imamo dokazev temu tudi že sem ter tja v nas Slovenceh, na primer v mlinški, jedino evetoči veleobrti.

Kakor obrt, tako se nam kupčija nikakor noče ugodno razviti. Pra-uzrokov, temu mučenemu položaju ne bomo razvijali v podrobno. Glavni pač tiči v tem, da nimamo strokovno dovolj izobraženega stanu, da nimamo kupčijskih izobrazovališč; da se lotijo pri nas kupčije le preveč nezkušenci, ki imajo malo teoretičnega znanja, premalo praktičnega izkustva. Vrh tega so navezani večidel na tuje oblastne tovarne, na narodno malo zavedne odjemalce, ki razločujejo samo dobro in slabo blago, za lastnika kupčije pa se ne menijo dalje; kaj čuda, da je povsod na Slovenskem kupčija v tujih rokah, da se v naših glavnih mestih šopirijo le tuje firme, ki žive od slovenskega odjemalstva, kaj čuda, da tuje parasitvo kupčijskega prometa v nas tako razvito. Bojkota, ki je prvo in radikalno sredstvo zoper te neprilike, se bojimo kakor največe lastne škode! —

Tako smo se torej pomudili na kratko na mnogih poljih, kjer je povzdiga slovenskega življa neobhodno potrebna, kjer treba orati še mnogo in vztrajno. V kulturnem, gospodarskem, političnem oziru moramo še mnogo delovati mi Slovence, da se narodnostno emancipujemo od svojih nasprotnikov, na katerih tako zelo slonimo v sedanjem času. V odločnosti, navdušenosti, brezobzirnosti v marsičem, požrtvovalnosti, in vstrajni delavnosti svoji, nam je iskati virov boljše bodočnosti; kajti sedanjost je britka, britka bolj, nego to občutimo v vsakdanjem življenju našem! Vse je premrzlo v nas, vse preveč apatično napram vitalnim interesom našega zapuščenega naroda. Stagnacija se pojavlja na vseh krajih — in rodi svoje sadove, mesto da bi krepko, živahno, mladostno gibanje zavladalo po slovenskem svetu. Pustimo v nemar vse, karkoli nas loči, naj si naši voditelji, — iz katerih naj se voli tudi naša reprezentacija, — pozabivši vseh drugih diferencej, stavijo pred oči jedini vzvišeni

Za »Božičnico« nadalje darovali: (po pomoti zakasnjeno) gospa Engelhilda Laurič 30 K., g. Frane Jurca iz Postojne 10 K., gospa Angeli 2 K., g. prof. Iv. Macher iz Ljubljane 3 K., eden, ki je dobil od g. P. za novo leto, 36 st. gospa Ludmila Valenčič 3 pare nogovic, 3 pare rokavic, 3 pare zapestnic, 12 robcev in 6 volnenih rut, gosp. Ivan Umek en par čevljev.

Za božičnico so še podarili: G. poslanec Ivan Marija Vatovec svetivanski mecen 10 K., č. gosp. Zupančič, kapalan pri sv. Ivanu 4 K., preostanek poklonjenega darila g. Skrinjar 7 K., g. Ponikvar 5 K., g. Fajdiga 2 K., g. Hvala 2 K., g. Krže 2 K., g. Brundula 2 K., g. Vinček 1 K., gospod Gullč 1 K., g. Pakiž 1 K., g. Pajnič 1 K. Bog povrni vsem č. g. darovateljem!

Spremembe v poštnem prometu, sklepljene na poštne kongresu v Washingtonu. (Zvržetek.)

Povzetje do zneska 500 gold., oziroma temu je najbližja zneska v frankovni ali nemški veljavi je dopuščeno tudi v vozno-poštnem prometu z Nemčijo v Švico.

Najvišji znesek zahtevnih listin, pridejanih pimu s poštanim nalogom, določen je na znesek 500 gld., oziroma na temu jednak znesek v veljavi dežele, kamor je nalog namenjen (v Nemčiji 800 mark; Belgiji, Egiptu, Francosko, Italijo, Luksenburško, Rumunijo, Švico, Tunisom in na c. kr. poštne urade v Drenopolju, Berntu, Carigradu, Solimni in Smirni 1000 frankov; na Nizozemsko in v nizozemsko vstočno Indijo 500 gld. holandske veljave; na Norveško 725 kron skandinavske veljave).

Obrestnim in dividendnim odreskom, ki spadajo vrednostnim listinam iste vrste, in ki se izplačujejo na istem plačilnem uradu, pridejati je poseben zaznanek.

V tem slučaju se smatrajo isti kakor jedna sama zahtevna listina.

Jedni pošiljatelj s poštanim nalogom se ne sme pridejati zahtevnih listin, ki se glasijo na več nego pet dolžnikov.

V ostalem je število zahtevnih listin, nanašajočih se na poštne naloge, nesmejeno.

Te določbe veljajo v vsem tu- in inozemskem prometu s poštanimi nalogi z izjemo, da je v tozemskem prometu in v prometu z Ogersko ter Bosno in Hercegovino število zahtevnih listin za jedno pošiljatev s poštanimi nalogi, omejeno na pet.

Trst, 12. grudnia 1898.

Od c. kr. poštne in brzojavne
ravnateljstva.

Brzojavna in telefonična poročila. (Zadnje vesti.)

Dunaj 4. Širi se govorica, da minister Jedrzejowicz skoro odstopi. Govori se tudi o novem poskusu za spravo med Nemci in Čehi.

Budimpešta 4. Vrše se poskusi v doseg kakega pobotanja med vladno stranko in opozicijo. Dosti nade seveda ni, ker se vladna stranka nahaja v zadregi, a tudi opozicija je zgubila nekoliko bojevitosti, ker ni našla tiste podpore po deželi, kakoršnje je pričakovala.

London 4. Lord Beresford se je povrnil iz Kitaja, kjer je obiskal kitajska pristanišča. V trgovinski komori v Hongkongu je izustil govor v prilog sodelovanja Anglije, Nemčije, Amerike in Japana na skrajnem Vstoku.

ZAHVALA.

Hvaležen slavni zavarovalni družbi »Slavija« v Pragi in nje zastopniku, gospodu Henriku Gibertiju (ulica Stadion št. 5 I. nadst.) za točno likvidacijo škode, provzročene mipo požaru, dajem javnosti na znanje ta čin točnosti.

Danilo Žega.

Hiša na prodaj!

V bližini mesta je na prodaj prostorna hiša ob lepi cesti, ki je pripravna za vsako obrt in letovišče. Več se izve v tiskarni lista »Edinosti«.

M. U. Dr. Ant. Záhorský

priporoča svojo pomoč na porodih, abortih in vseh ženskih boleznih, kakor: nerednosti v perijodi, krvavenje, beli tok, neredna lega maternice itd., kakor sploh v vseh slučajih bolezni.

Ordinuje ulica Carintia št. 8, od 9. - 11. in od 2. - 4.

Nova centralna čevljarnica v Trstu.

Via Maleanton št. 2.

Bogat izbor čevljev

za gospode, gospe in otroke.

Delo solidno, trpežno in po mogočih konkurenčnih cenah.

Svetoivančanom in okoličanom na znanje!

Podpisani javlja, da ima v svoji trgovini jestvin v ulici Giulia št. 64. (blizu bošketa) vsakovrstnih predmetov, spadajočih v to trgovino, kakor: riž, sladkor, kavo, vsakovrstne moke, fižol, testenine, olja, kis, mila, oves, otrobi itd., itd.

Grižon Nazarij.

Kašelj, hripavost in prsni katar
ublažuje in zdravi

pravi planinski kašelj olajšajoči sok

z »Deželne lekarne pri Mariji Pomagaj« M. Lensteke
v Ljubljani.

Cena 1 steklenice 50 novč. Razpošilja se z obratno pošto
najmanj 2 steklenici.

Zaloga vina.

Podpisani naznanja slovenskemu občinstvu, da ima svojo zalogo pristnih dalmatinskih vin v Androna San Lorenzo (zadaj za magistratom).

Cena 34 in 36 novč. liter.

Razprodaja v vsakej množini od 5 litrov naprej; na zahtevanje se pošilja tudi na deželo.

Pristnost vina se garantira.

Naročbe se vsprejemajo v ulici del Pane št. 1.
(uhod tudi Via Maleanton št. 6).

Jurij Lozić.

BOGOMIL PINO,

urar v Sežani.

Zaloga ur za gospode in gospe, zlatih in srebrnih, z nikalom, nazidnih, budilk itd. itd. itd.

Vsakovrstne poprave

izvršujejo se točno in ceno.

Pri moji tvrdki

Schivitz & Comp. v Trstu

se dobivajo

stroji vsake vrste in potrebščine k istim. Sesalke in brizgalka vsake vrste. Cevi iz kovin, kavčuka in platna. Medeni in broneni ventili, pipe itd. Orodje za obrtništvo in kmetijstvo. Vse iz prvih tu- in inozemskih tovarov. Nove posode »Emeri« in škropilnice proti peronospori svojega izdelka in druge.

Garantiram dobroto vsega blaga.

Cene nizke.

Velika zaloga v ulici Zonta številka 5.

Mat. Živic, inženir.

Izdelujem tudi načrte za napravo novih tovarov, mlinov, vodovodov, cest itd. — Moja tvrdka prevzame tudi izvrševanje istih del.

„THE GRESHAM“

angleško zavarovalno društvo na življenje v Londonu.

Aktiva društva do 31. decembra 1897. Kron 159.997.579.—

Letno vplačilo premij in obresti do 31. decembra 1897. » 28.823.375.—

Izplačana zavarovalnina in obresti od obstanka društva (1848.) » 343.860.067.—

V letu 1897. izdanih 7468 police za glavnicu od » 67.331.351-91

Prospekti, ceniki in v obče vse druge informacije dopošljejo se vsakemu na pismo vprašanje od niže imenovanega zastopstva, katero dopisuje v vseh jezikih.

Glavno zastopstvo v Trstu.

Via del Teatro št. 1, »Tergesteo« Scala IV.

Iščejo se dobri agentje, zastopniki in potovalci.

Carl Greinitz Neffen,

Na Corsu št. 33.

podružnica Trst.

Piazza della Legna 2.

Železo in razno železno blago na drobno in na debelo.

Priporočajo svojo dobro sortirano zalogo

predmetov za stavbarstvo,

traverze, zaklepe, železo za kovače in facon, stare železnične šine, držaje in ograje, vodnjake, pumpe, železne cevi in take iz vlitiga železa,

vse tehnične predmete, popolne naprave kopelji in stranišč, peči in štedilna ognjišča,

kuhinjsko, namizno in hišno opravo, železne meble in pred ognjem varne blagajne,

nagrobne križe in obgrobne ograje, orodja za vsako obrt.